

Familiens vej – på tværs af velfærdsområder

Kritiske succesfaktorer for en
sammenhængende familieindsats

August 2024

Viden til gavn

Publikationen er udgivet af
Social- og Boligstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf.: 72 42 37 00
E-mail: info@sbst.dk
www.sbst.dk

Udgivet august 2024

Download eller se rapporten på
www.sbst.dk.

Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse
af kilde.

Digital isbn: 978-87-94445-97-9

Indhold

Forord	2
Ledelsesresumé	3
Metode.....	5
En sammenhængende familieindsats	6
Målgruppen for en sammenhængende familieindsats	7
Potentialer ved øget sammenhæng	13
Centrale udfordringer for øget sammenhæng	16
Kritiske succesfaktorer	20
1. Fælles målbillede og opfølgning.....	21
2. Koordinering <i>med</i> og <i>om</i> familien.....	24
3. Prioritering af tillidsfuldt samarbejde	28

Forord

De seneste par år har Social- og Boligstyrelsen været i dialog med en række organisationer og samarbejdspartnere i kommuner og styrelser på tværs af velfærdsområder om helhedsorienteret indsats. I denne dialog har flere peget på et uudnyttet potentiale i at adressere "familien" mere sammenhængende på voksen- og børneområdet på tværs af velfærdsområder.

En sammenhængende familieindsats er relevant for familier, hvor der er problemstillinger på tværs af børn og voksne i familien. Det kan eksempelvis være en familie, hvor moren er sygemeldt fra sit arbejde, samtidig med at et barn i familien ikke kommer i skole. I den situation kan det være svært for familien at skulle samarbejde samtidigt med både jobcenter, familieafdeling, skole og PPR, hvis ikke kommunen, på tværs af fagområder, har øje for den samlede families situation. Familien vil ofte møde fagprofessionelle, som fokuserer på udfordringer knyttet til enten forældre eller barn uden nødvendigvis at have blik for, at morens trivsel er afhængig af barnets trivsel og omvendt.

Når vi skal hjælpe disse familier bedre, stiller det krav til indsatsen i velfærdssamfundet og i kommunerne, hvor der er behov for at styrke sammenhængen for familierne på tværs af socialområdet, beskæftigelse, skole, dagtilbud, sundhedsområdet mv. Mistrivsel og trivsel skal i højere grad ses som forbundne kar i en familie, og løsningsrummet for familien skal favne muligheder i lovgivninger og indsatsvifter på voksen- og børneområdet på tværs af velfærdsområderne.

I Social- og Boligstyrelsen har vi med analysen "Familiens vej – på tværs af velfærdsområder" afdækket potentialer, udfordringer og kritiske succesfaktorer for en fagligt sammenhængende familieindsats på voksen- og børneområdet på tværs af velfærdsområder. Analysen bygger videre på "Seks kritiske succesfaktorer for implementering af helhedsorienteret indsats for udsatte voksne", som Social- og Boligstyrelsen udgav i 2023. Den har fokus på organisatoriske, styrings- og ledelsesmæssige forudsætninger for omstilling til en helhedsorienteret indsats. I denne publikation stilles skarpt på indhold i den faglige praksis for en sammenhængende familieindsats.

Der skal lyde en stor tak til Ballerup, Varde, Syddjurs, Assens og Høje Taastrup Kommune for at give et indblik i deres arbejde og erfaringer med at skabe en mere sammenhængende familieindsats på voksen- og børneområdet på tværs af velfærdsområder. Der skal også lyde en stor tak til alle de kommuner, vi løbende er i dialog med, og som har været med til at sætte fokus på netop familiens vej på voksen- og børneområdet på tværs af velfærdsområder.

God læselyst.

Ellen Klarskov Lauritzen

Direktør Social- og Boligstyrelsen

Ledelsesresumé

Mange familier i udsatte positioner modtager ikke en tilstrækkeligt sammenhængende og effektiv indsats. Familierne møder ofte et svært gennemskueligt offentligt system, som i høj grad er gearret til at håndtere enkeltstående udfordringer i familien, men i mindre grad er gearret til at se på helheden og kompleksiteten i familiens situation på tværs af forældre og børn. Familierne mødes ofte forskelligt på tværs af de forskellige kommunale indsatser, som de modtager, og de skal selv navigere imellem forskellige mål og forventninger til dem. Det kan gøre det svært for familierne at se meningen og at profiteres af indsatserne.

En sammenhængende familieindsats er en ambition om et fælles familiesyn på tværs af velfærdsområder. Et fælles familiesyn betyder, at der er blik for den samlede families udvikling, trivsel og ressourcer, og at disse er gensidigt afhængige. Således at barnets trivsel og udvikling kan øges ved at øge trivslen hos forældrene – og omvendt. For familierne betyder et fælles familiesyn, at familien mødes ens, uanset hvilken dør de går ind ad i det kommunale system.

I denne analyse præsenteres tre kritiske succesfaktorer, der er særligt afgørende, når der skal arbejdes mere sammenhængende med familier i udsatte positioner på tværs af social, beskæftigelse, skole, dagtilbud, sundhedsområdet mv. De tre kritiske succesfaktorer er:

➤ **Fælles målbillede og opfølgning:**

Et fælles målbillede skal sikre, at familien og de involverede fagpersoner arbejder i samme retning. Det kræver, at familien og fagpersonerne har et fælles billede af, hvilke udfordringer og løsningsmuligheder der er for den samlede familie og for de enkelte familiemedlemmer, og hvordan de gensidigt påvirker hinanden. Fælles strategiske mål på tværs af voksen- og børneområdet, og et fælles fagligt udgangspunkt i familiens ønsker og behov, bidrager til at sikre den fælles retning. Et fælles målbillede giver overblik over, hvilke mål der skal prioriteres og arbejdes med hvornår, og hvilke gensidigheder der skal være blik for i opfølgningen.

➤ **Koordinering med og om familien:**

Familien skal møde en enkel og samlende indgang til samarbejdet med kommunen på tværs af voksen- og børneområdet og på tværs af velfærdsområder, hvorfra familiens indsatser koordineres. Udgangspunktet for koordineringen er et fælles familiesyn, hvor der er fokus på synergien mellem familiemedlemmernes progression og trivsel. Koordinering skal foregå med udgangspunkt i familiens samlede behov og med blik for, at familiens behov kan ændre sig. Alle relevante fagpersoner, der indgår i samarbejdet med familien internt i kommunen såvel som eksternt, skal inddrages i koordineringen.

➤ **Prioritering af tillidsfuldt samarbejde:**

Tillid mellem familie og fagpersoner er afgørende for effekten af indsatserne. Et tillidsfuldt samarbejde kan skabes ved, at familierne mødes ens, uanset hvem i kommunen de samarbejder med, og ved at familierne inddrages på måder, der er relevant for dem, og med udgangspunkt i familiernes perspektiver, erfaringer, håb, ønsker og drømme. Det professionelle samarbejde kræver også, at fagpersonerne har en professionel tillid til hinandens faglige perspektiver, så fokus kan flyttes fra enkeltstående problematikker til et fælles, sammenhængende familiesyn.

Målgruppen for en sammenhængende familieindsats

I analysen defineres målgruppen for en sammenhængende familieindsats datamæssigt til familier, hvor minimum én forældre og ét barn er i udsatte positioner. Dette indebærer, at både børn og forældre er i kontakt med en række velfærdsområder. I 2022 var der mere end 67.000 personer, fordelt på ca. 34.000 børn og unge og ca. 33.000 voksne, i målgruppen for en sammenhængende familieindsats ud fra ovenstående afgrænsning. Tilsammen udgør denne målgruppe mere end 30 pct. af alle børn og voksne i udsatte positioner. Den potentielle målgruppe af familier med behov for en sammenhængende familieindsats kan være større end denne datamæssige afgrænsning.

Kommunerne har betydelige udgifter til familier i udsatte positioner. Udgifterne er særligt store til børn og unge. Det hænger sammen med, at børn og unge i målgruppen i høj grad modtager indgribende indsatser på socialområdet, hvor næsten hver tredje er anbragt. Indsatserne til børnene og de unge findes hovedsageligt på socialområdet, mens kommunerne har betydelige udgifter til forældrene på beskæftigelsesområdet. Det hænger sammen med, at færre end hver tredje forældre i målgruppen var i beskæftigelse i 2022.

Der er en række menneskelige, faglige og økonomiske potentialer ved at styrke sammenhængen for familier med indsatser på tværs af voksen- og børneområdet. Det giver større effekt af indsatserne, når der er blik for de afhængigheder og gensidigheder, der er mellem trivsel og mistrivsel i en familie. Ligesom det er en beskyttende faktor for børn, at deres forældre har tilknytning til arbejdsmarkedet.¹

Dertil kommer, at der er et betydeligt budgetøkonomisk potentiale for både børn, unge og voksne i målgruppen, hvis forældrene opnår beskæftigelse eller uddannelse. Potentialet pr. barn og voksen er mere end 220.000 kr. over fire år. For den enkelte kommune betyder det, at hvis eksempelvis 15 forældre i målgruppen kommer i beskæftigelse eller uddannelse, så er det budgetøkonomiske potentiale på ca. 1 mio. kr. det første år og mere end 3 mio. kr. over fire år. Hos børn og unge ses positive effekter på anbringelser, hvor børn og unge med forældre, der opnår beskæftigelse, i mindre grad er anbragt.

Arbejdet med at skabe sammenhæng for familier udfordres af manglende investeringsfokus og ansvar for at sikre sammenhæng i familiens indsatser på tværs af børne- og voksenområdet. Hertil kommer velkendte udfordringer for en helhedsorienteret indsats med sektoropdelte lovgivninger og økonomier og manglende tværgående fælles mål for koordinering og samarbejde. Denne analyse skal derfor læses i forlængelse af 'Seks kritiske succesfaktorer for implementering af Helhedsorienteret indsats for udsatte voksne'², der viser betydningen af de organisatoriske, styringsmæssige og ledelsesmæssige rammer for en helhedsorienteret indsats.

¹ Flasket op med job, Styrelsen for arbejdsmarked og rekruttering (2023).

² Seks kritiske succesfaktorer for implementering af Helhedsorienteret indsats for udsatte voksne, Social- og Boligstyrelsen (2023).

Metode

Eksisterende litteratur

Der er gennemført en desk research af eksisterende undersøgelser og viden om sammenhængende familieindsatser i danske kommuner og en intern vidensafdækning i Social- og Boligstyrelsen på tværs af voksen- og børneområdet.

Registerbaseret målgruppeanalyse

For at eksemplificere, hvilke familier der kunne være i målgruppen for sammenhængende familieindsats, anvendes en registerbaseret målgruppe. Målgruppen udgøres af familier, hvor mindst én forælder og ét barn er i udsatte positioner. I denne publikation er et barn/en ung (0-23 år) i målgruppen, hvis det i 2022 modtog hjemmebaserede indsatser eller var anbragt efter serviceloven. Voksne (18+ år) er i målgruppen, hvis de er forældre til et barn i målgruppen, og hvis de selv er i udsatte positioner på baggrund af mindst én af de udfordringer, der fremgår af tabel 1.

Tabel 1

Udvalgte udfordringer	
Langt fra arbejdsmarkedet	Hjemløshed
Dom for kriminalitet	Modtager udvalgte ydelser efter serviceloven
Voldsudøver	Voldsudsat eller ophold på kvindekrisecenter
Udvalgte psykiske lidelser	Alkoholmisbrug
Stofmisbrug	

Anm.: Langt fra arbejdsmarkedet omfatter førtidspension, ressourceforløb samt aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere. Udvalgte psykiske lidelser omfatter voksne, der modtager udvalgte ydelser efter serviceloven på baggrund af en sindslidelse, eller hvis vedkommende har modtaget behandling for en psykisk lidelse i sygehuspsykiatrien. Voksne i hjemløshed er afgrænset som personer med ophold på § 110-boform. Udvalgte ydelser efter serviceloven dækker over forebyggende indsatser, socialpædagogisk støtte i eget hjem og ophold på botilbud, hvor støtten er givet på baggrund af fysisk funktionsnedsættelse, psykisk funktionsnedsættelse eller sociale problemer.

Kilde: Danmarks Statistiks registerdata.

Interviews i udvalgte kommuner

Der er gennemført interviews i fem kommuner med i alt 32 interviewpersoner, herunder direktører, chefer, faglige ledere, koordinatore og sagsbehandlere på tværs af voksen- og børneområdet. Kommunerne er udvalgt på baggrund af deres erfaring med at arbejde sammenhængende omkring familier på tværs af voksen- og børneområdet. Interviewene er som udgangspunkt gennemført som gruppeinterviews for grupper med hhv. chefer, ledere og sagsbehandlere/koordinatore. I nogle tilfælde har kommunerne fortalt om deres erfaringer med at arbejde med sammenhængende familieindsats i faglige oplæg med efterfølgende dialog.

Interviewene er gennemført ud fra en interviewguide, der på baggrund af eksisterende viden på området afdækker centrale temaer for en sammenhængende indsats på tværs af voksen- og børneområdet, herunder særligt arbejdet med fælles mål, koordinering og samarbejde med familierne. Derudover har interviewene haft en eksplorativ tilgang til at afdække kommunernes konkrete erfaringer med at arbejde med sammenhængende familieindsats. Ud over interview med fagpersoner har fire voksne bidraget med deres erfaringer med at modtage en sammenhængende familieindsats. I det ene tilfælde var det medarbejdere fra Social- og Boligstyrelsen, der interviewede den voksne. Den voksnes sagsbehandler deltog også i interviewet. I de andre tilfælde var det borgernes sagsbehandlere, der interviewede borgerne om deres erfaringer.

En sammenhængende familieindsats

En sammenhængende familieindsats tager udgangspunkt i den samlede families behov, udvikling og trivsel, når familiens medlemmer mødes af voksen- og børneområdet³ på tværs af velfærdsområder. Indsatsen har blik for omsorgen for børnene, deres læring, personlige udvikling, trivsel, sundhed og på sigt et selvstændigt voksenliv (jf. barnets lov § 2). Derudover er der blik for forældrenes egen mestring, livskvalitet, varig tilknytning til arbejdsmarkedet og selvforsørgelse (jf. Lov om Social Service §1, §81; Lov om Aktiv Beskæftigelsesindsats §1). Der er en række menneskelige, faglige og økonomiske potentialer ved at styrke sammenhængen på tværs af voksen- og børneområdet for de familier, hvor både børn og voksne har indgange til det kommunale hjælpesystem.

Med en sammenhængende familieindsats følger en ambition om et *sammenhængende familiesyn* på tværs af voksne og børn i familien. Det sammenhængende familiesyn går på tværs af socialområdet, beskæftigelse, skole, dagtilbud, sundhedsområdet mv., hvor familien ses som en helhed, hvor udfordringer og udvikling hos de enkelte medlemmer ikke kun påvirker den enkelte, men også de øvrige medlemmer af familien. Derfor skal der være fokus på de gensidige afhængigheder, der er i forhold til at arbejde med progression for familiens medlemmer, og de skal tænkes ind i den indsats, som den samlede familie tilbydes.

”

I stedet for kun at kigge på enten barnet eller den voksne, så skal vi kigge på hele familien. Ligegyldigt hvem der er indgangen. Hvis vi ikke spørger til familien, er nysgerrige på familien, så finder vi ikke ud af, hvad der også kan være på spil, og hvad der påvirker på sidelinjen.

Kommunal chef på social- og beskæftigelsesområdet

En sammenhængende familieindsats sikrer, at familien:

- *møder en samlende indgang i kommunen.* Det er kommunens opgave at koordinere på tværs, så familien oplever at få en sammenhængende indsats.
- *oplever, at deres samlede behov, ønsker og drømme er udgangspunktet.* Den indsats, familien tilbydes, bygger på et helhedssyn, hvor familiemedlemmernes samlede udfordringer, ressourcer og netværk indgår i de opstillede mål for familien og familiens medlemmer. Dette er også udgangspunktet for de indsatser der iværksættes og når der følges op.
- *engageres som eksperter i deres eget liv i samarbejdet.* En sammenhængende familieindsats, hvor familiemedlemmernes perspektiver er udgangspunkt for indsatsen, skaber de bedste betingelser for, at familien kan håndtere deres udfordringer på en måde, der på sigt vil hjælpe dem med at mestre deres eget liv, og hvor de i høj grad inddrages i tilrettelæggelsen af de specifikke indsatser.

³ I denne publikation anvender vi betegnelsen "børneområdet" om det, der i praksis ofte hedder "børne- og ungeområdet" eller "børn og familie".

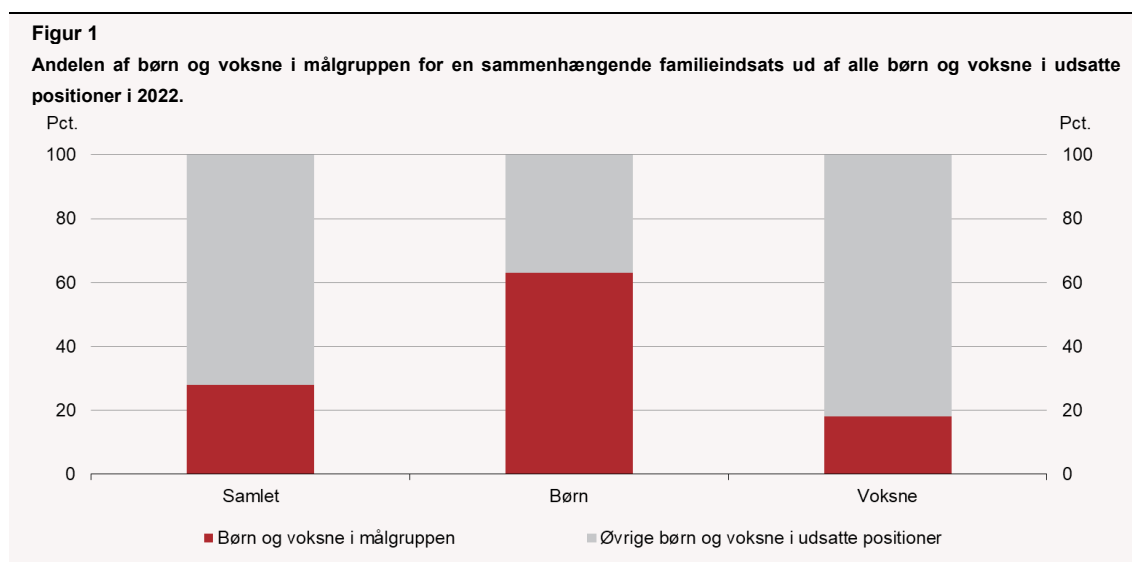
- *oplever sammenhæng, fleksibilitet og mening.* De forskellige indsatser, familiens medlemmer modtager, er samstemte. Det er kommunens opgave, i tæt samspil med familien, at sikre, at der sker en løbende prioritering af indsatserne, så indsatserne er tilpasset familiens ønsker og ressourcer.
- *oplever progression i deres situation.* Et tæt samarbejde på tværs af fagområder og sektorer giver mulighed for fleksible og effektive løsninger for familien, hvor indsatser på tværs af områder kan kombineres, koordineres eller suppleres. Et tæt samarbejde mellem myndigheder, udførere og familien understøtter progression og effektive indsatser, som fremmer bevægelsen mod mindre omfattende indsatser.

En sammenhængende familieindsats er funderet i barnets lov, der understreger barnets eller den unges grundlæggende rettighed til at blive inddraget og få indflydelse på de forhold, der vedrører dem selv (jf. barnets lov §§ 2-8), samt Borgeren ved roret (recovery-orienteret rehabilitering) hvor borgernes perspektiv, håb, ønsker og drømme er udgangspunktet for indsatsen med fokus på borgerens potentiale og ressourcer.⁴

Målgruppen for en sammenhængende familieindsats

Familier i målgruppen for en sammenhængende familieindsats er familier, hvor både børn og deres forældre er i udsatte positioner, og som på den baggrund er i kontakt med det offentlige system. Børnene i målgruppen modtager hjemmebaserede indsatser, er anbragte eller modtager ungestøtte. Forældrene kan have komplekse og samtidige udfordringer, der gør, at de modtager ydelser og aktiviteter på tværs af lovgivninger, aktører og kommunale forvaltninger.

I 2022 var der mere end 67.000 personer i målgruppen for en sammenhængende familieindsats. Målgruppen består af ca. 34.000 børn, mens deres forældre tæller ca. 33.000 voksne. Børn og voksne i målgruppen udgør mere end 30 pct. af alle børn og voksne i udsatte positioner, jf. figur 1.

⁴ Recovery-orienteret rehabilitering, Vejledning til praksis, koncept for strategisk udvikling og omlægning af socialpsykiatrien. Social- og Boligstyrelsen (2023)

Anm.: Målgruppen er opgjort i 2022. Det bemærkes, at målgruppen er opgjort på baggrund af juridiske relationer mellem børn og deres forældre, jf. metodeboks. Gruppen af øvrige børn og voksne i udsatte positioner kan således omfatte børn og voksne, der begge er udsatte, men uden en juridisk relation til hinanden.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

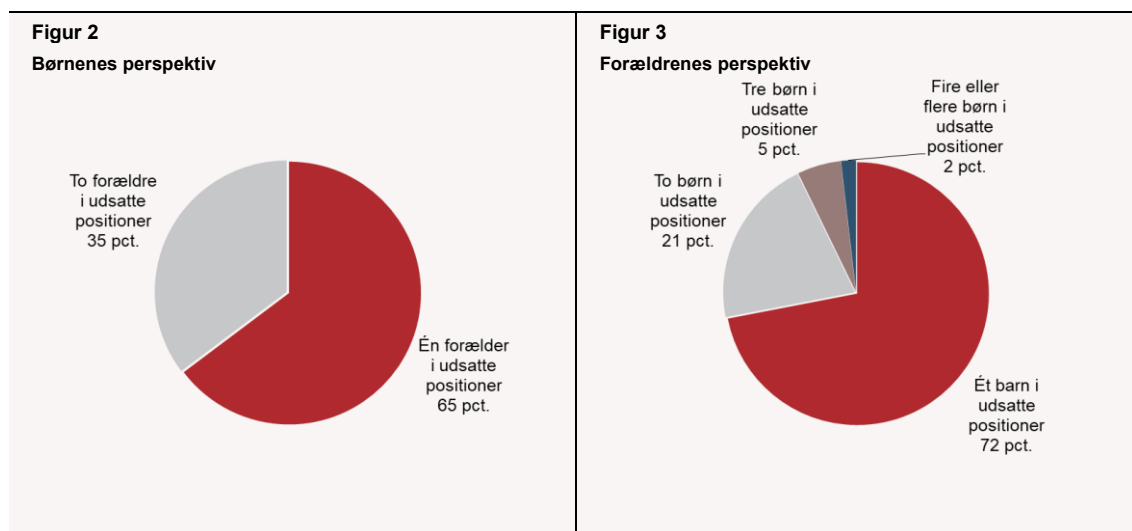
Blandt børn i udsatte positioner har mere end 60 pct. mindst én forælder, der også er i en udsat position. Blandt de voksne i udsatte positioner er det op mod 20 pct., der er forældre til et barn i en udsat position. Når fagpersoner på voksen- og børneområdet på tværs af velfærdsområder møder børn og voksne i udsatte positioner, er der derfor i mere end 30 pct. af tilfældene et behov for at møde dem med afsæt i et familiesyn. Her skal der være en faglig opmærksomhed rettet mod hele familien som en del af mødet med den enkelte voksne og det enkelte barn.

Kommunerne har betydelige udgifter til familier i udsatte positioner. Udgifterne er særligt store til børn og unge i målgruppen. I 2022 var de gennemsnitlige kommunale udgifter ca. 510.000 kr. pr. barn/unge i målgruppen. Børn og unge i målgruppen er mellem 0 og 23 år, og prisen er summen af kommunernes udgifter på social-, beskæftigelses- og sundhedsområdet. De gennemsnitlige kommunale udgifter til forældre i målgruppen var ca. 140.000 kr. i 2022.

Familiekonstellationer i målgruppen for sammenhængende familieindsats

Børn og voksne i målgruppen indgår i forskellige familiekonstellationer. For en høj andel af børn og unge, der er i målgruppen for en sammenhængende familieindsats, er begge forældre i udsatte positioner. Derudover bor mange af børn og unge i målgruppen sammen med andre både børn og voksne i udsatte positioner. Det kan både være forældre og søskende og/eller stedforældre og -søskende. Der er således ofte flere i den samme husstand, der har forskellige kontakter i det offentlige system.

Blandt børn i målgruppen er det 35 pct. af børnene, hvor begge forældre er i udsatte positioner, jf. figur 2. Samtidig har 28 pct. af de voksne i målgruppen mindst to børn i udsatte positioner, jf. figur 3.

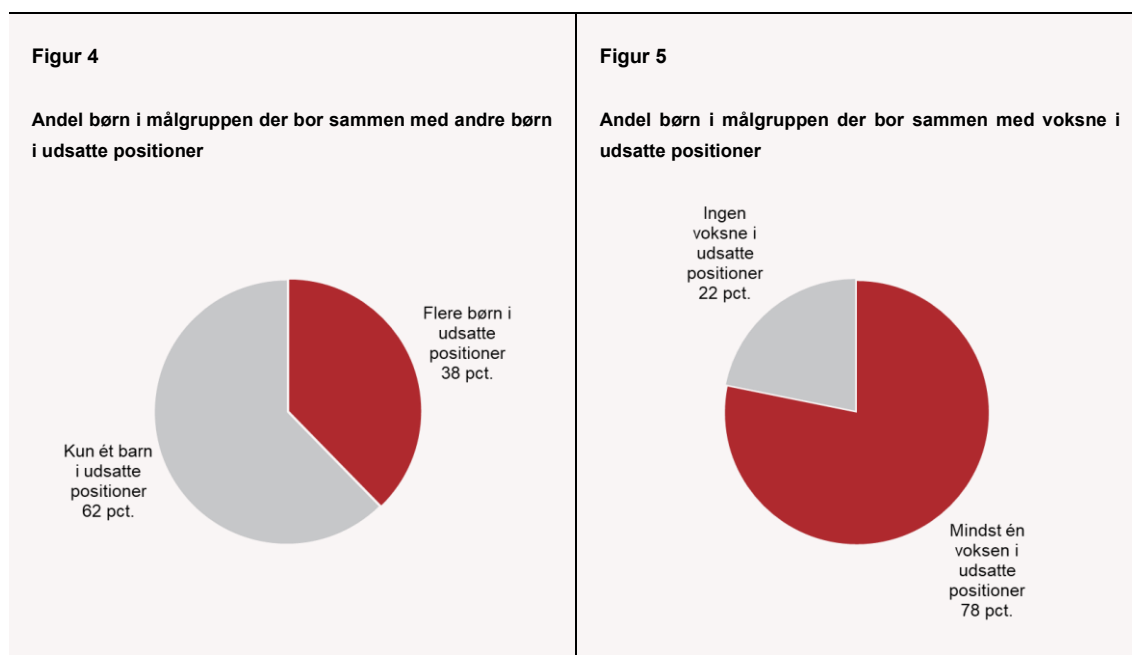
Anm.: Målgruppen er opgjort i 2022. Børn i udsatte positioner er defineret som børn, der modtog hjemmebaserede indsatser eller var anbragt efter serviceloven. Voksne i udsatte positioner er defineret som voksne, der har en kombination af minimum to udfordringer, jf. tabel 1. Se i øvrigt anmærkning til figur 1.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Blandt børn og unge i målgruppen er det 38 pct., der bor sammen med mindst ét andet barn, søskende og/eller stedsøskende, der også er i udsatte positioner. De resterende 62 pct. bor ikke

sammen med andre børn i udsatte positioner, jf. figur 4. Samtidig bor 78 pct. børn og unge i målgruppen sammen med mindst én voksen, forælder og/eller stedforælder, der også er i en udsat position, jf. figur 5.

Denne opgørelse tager desuden ikke højde for, hvorvidt der dertil gives en familieindsats på bopælen. Familieindsatser vil i nogle tilfælde kun registreres på ét barn, selvom det kan være en hjælp for flere. Antallet af børn i udsatte positioner på bopælen kan derfor være underestimeret. Der kan her også være tale om udgifter, der omfatter indsatser målrettet de voksne som led i en familierettet indsats på børneområdet.

Anm.: Målgruppen er opgjort i 2022. Disse opgørelser er lavet på baggrund af de børn og unge i målgruppen, som ikke er anbragt eller bor alene. Se i øvrigt anmærkning til figur 1 og 2.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

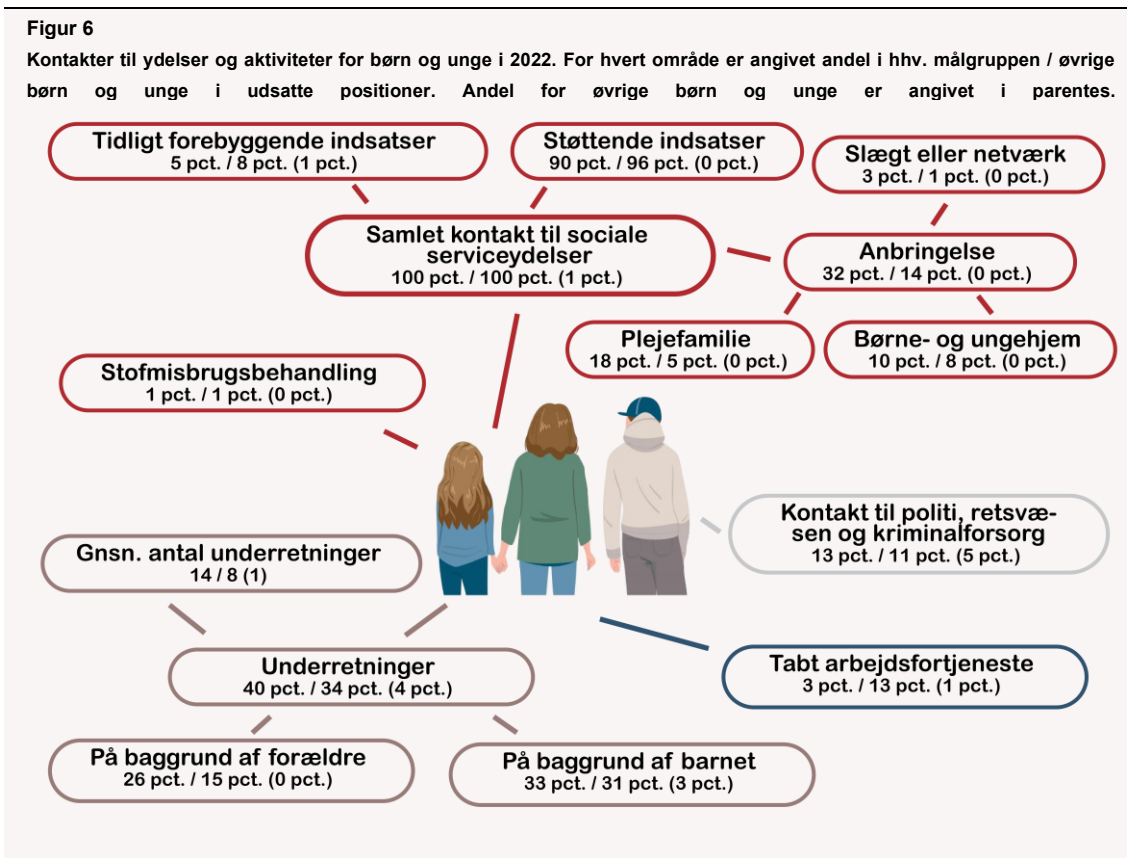
Samlet ses et billede af, at en stor andel af børn og unge i målgruppen skal forholde sig til andre både børn og voksne i udsatte positioner som en del af deres hverdag. I en sammenhængende familieindsats viser det, at der ofte vil være en væsentlig kompleksitet knyttet til opgaven med at skulle samarbejde tværgående og sammenhængende om indsatsen i familierne.

Udfordringsbillede og indsatser til målgruppen

I det følgende beskrives det udfordringsbillede, der kendetegner børn og unge og voksne i målgruppen for sammenhængende familieindsats, og hvilke indsatser de modtager. For en familie, der befinder sig i en udsat position, vil kontakten til kommunen ofte spænde bredt over faglige og forvaltningsmæssige områder. Mens børn og unge i målgruppen primært har kontakt til socialområdet og til politi, retsvæsen og kriminalforsorg, spænder deres forældres kontakt bredt over social-, sundheds- og beskæftigelsesområdet samt politi, retsvæsen og kriminalforsorg.

Børn og unge

Børn og unge i målgruppen er kendetegnet ved, at næsten alle (90 pct.) modtager sociale indsatser i hjemmet, og en høj andel er anbragt (32 pct.), jf. figur 6.

Anm.: Målgruppen er opgjort i 2022. Andelen med kontakt til politi, retsvæsen og kriminalforsorg er opgjort på baggrund af børn og unge mellem 15 og 23 år. Se i øvrigt anmærkning til figur 1 og 2.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Målgruppen er også kendetegnet ved, at der ligger en eller flere underretninger om en stor del af dem. Der er i 2022 foretaget underretninger om 40 pct. af børn og unge i målgruppen. I gennemsnit blev der foretaget 14 underretninger pr. barn og ung i målgruppen. Når vi ser på baggrunden for underretningerne, er de i høj grad foretaget på baggrund af problematikker knyttet til en forælder. For målgruppen er det en relativt højere andel med underretninger end for øvrige børn og unge i udsatte positioner. Blandt målgruppen er der foretaget en underretning på baggrund af forældre for 26 pct. af børn eller unge mod 15 pct. for øvrige børn og unge i udsatte positioner. Det skal ses i lyset af, at målgruppen er kendetegnet ved, at forældrene er i udsatte positioner. Den høje andel af underretninger, på baggrund af problematikker knyttet til forældrene, understreger vigtigheden af opmærksomhed på behovet for indsatser for både børn og voksne i familierne.

Samlet set modtager børn og unge i målgruppen mere indgribende indsatser på socialområdet sammenlignet med øvrige børn og unge i udsatte positioner. Børn og unge i målgruppen, der er kendetegnet ved, at de har minimum én forældre i udsatte positioner, er i højere grad anbragt, sammenlignet med øvrige udsatte børn, der ikke har forældre i udsatte positioner.

Børn og unge i målgruppen er overrepræsenteret i kontakt til politi, retsvæsen og kriminalforsorg sammenlignet med øvrige børn og unge. Sammenligner vi målgruppen med øvrige børn og unge i udsatte positioner, er forskellen dog ikke særlig stor. Blandt børn og unge i målgruppen, som er

over 15 år, modtog 13 pct. en afgørelse eller sad fængslet på baggrund af en kriminel handling, mens det var 11 pct. blandt øvrige børn og unge i udsatte positioner i 2022.

Voksne

Mens alle børn og unge i målgruppen for en sammenhængende familieindsats havde modtaget sociale indsatser i 2022, er langt størstedelen af voksne i målgruppen knyttet til beskæftigelsesområdet. En stor andel af voksne i målgruppen modtager indkomstoverførsler, 34 pct. modtager førtidspension, 30 pct. midlertidige indkomstoverførsler⁵, 22 pct. kontanthjælp og 5 pct. uddannelseshjælp, jf. figur 7.

31 pct. af de voksne i målgruppen er i beskæftigelse, og 47 pct. modtager beskæftigelsesrettede indsatser. Næsten hver anden i målgruppen modtog således mentorstøtte, vejledning og opkvalificering, øvrige beskæftigelsesrettede indsatser, løntilskud eller havde fleksjob i 2022. Dette vidner om, at beskæftigelsesområdet i høj grad er i kontakt med de voksne i målgruppen og derfor er en helt central aktør i den sammenhængende familieindsats. Blandt voksne i målgruppen for en sammenhængende familieindsats er det 21 pct., der havde kontakt til sociale serviceydelser. For de sociale serviceydelser modtager 10 pct. af målgruppen social pædagogisk støtte i eget hjem, mens 6 pct. er i behandling for stofmisbrug.

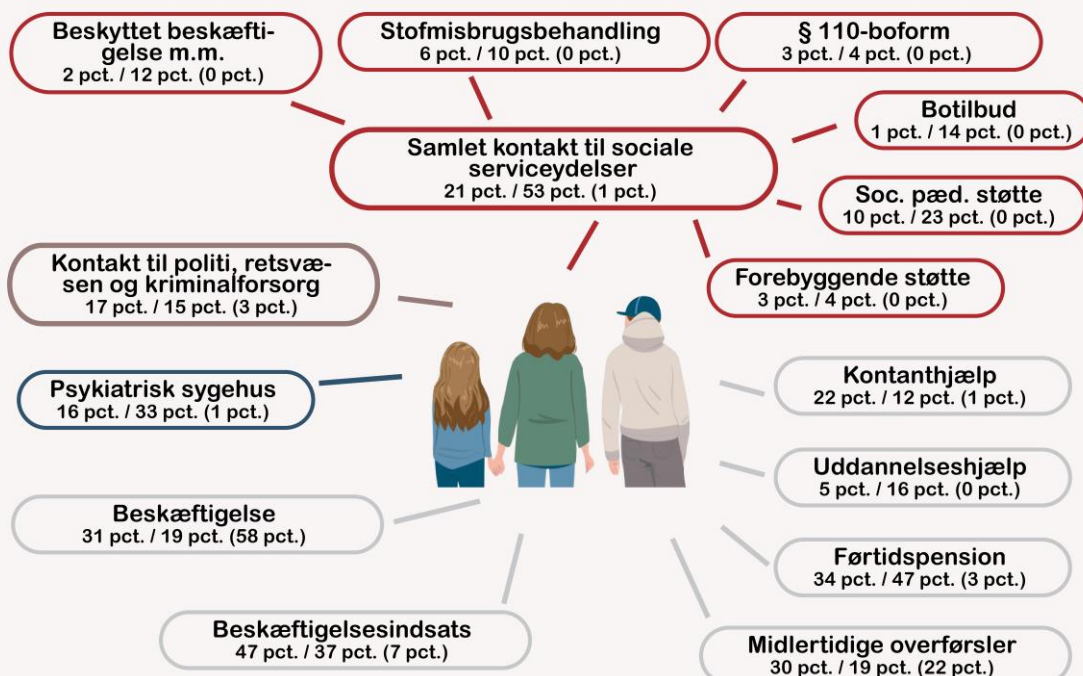
Som det er tilfældet med børn og unge i målgruppen, er også deres forældre overrepræsenteret i forhold til kontakt til politi, retsvæsen og kriminalforsorg. Blandt voksne i målgruppen er det 17 pct., der modtog en afgørelse eller sad fængslet på baggrund af en kriminel handling i 2022, jf. figur 7.

---

⁵ Midlertidige indkomstoverførsler dækker over dagpenge (inkl. midlertidige ydelser som følger af dagpengereformen i 2010), sygedagpenge inkl. sygedagpenge under fleksjob, selvforsørgelses- og hjemsendelsesydelse samt overgangsydelser inkl. integrationsydelse samt kontanthjælp under integrationsloven, forrevalidering og revalidering, jobafklaringsforløb, ressourceforløb eller ledighedsydelse.

Figur 7

Kontakter til ydelser og aktiviteter for voksne i 2022. For hvert område er angivet andel i hhv. målgruppen/øvrige voksne i udsatte positioner. Andel for øvrige voksne er angivet i parentes.

Anm.: Målgruppen er opgjort i 2022. § 110-boform henviser til midlertidigt opholdssted efter § 110 i Serviceloven. Se i øvrigt anmærkning til figur 1 og 2.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Målgruppens udfordringsbillede kalder på sammenhæng

Gennemgangen af målgruppen for en sammenhængende familieindsats viser, at børn og voksne i målgruppen modtager en lang række forskellige indsatser på tværs af særligt social- og beskæftigelsesområdet. Det understreger behovet for og vigtigheden af sammenhæng i indsatserne på tværs af velfærdsområderne.

For det første bor børn og unge i målgruppen for en sammenhængende familieindsats ofte sammen med andre børn og voksne (forældre, stedforældre, søskende og/eller stedsøskende), der også er i udsatte positioner. Denne kompleksitet i det samlede udfordringsbillede for børnene kan påvirke det enkelte barns trivsel og udvikling negativt. Her kan der være tale om udfordringer omkring barnet selv, men også om en stor daglig belastning hos børnene og de unge som pårørende. Dette understreger behovet for og vigtigheden af synergi i den samlede familieindsats, så de enkelte familiemedlemmer, og familien som helhed, understøttes bedst muligt til at opnå en øget trivsel og mestring.

For det andet er målgruppen for sammenhængende familieindsats kendetegnet ved, at der foretages mange underretninger på børn og unge i målgruppen. Underretningerne adskiller sig fra underretninger vedr. børn og unge, der ikke er i målgruppen, ved, at de i højere grad foretages på baggrund af en problematik knyttet til en forældre. Dette hænger naturligvis sammen med, at målgruppen er kendetegnet ved, at forældrene er i udsatte positioner, men vidner også om, at der er en væsentlig tyngde i udfordringsbilledet for de voksne i målgruppen, der i høj grad også påvirker børnene. Dette understreger behovet for, at der iværksættes indsatser til målgruppen,

der har blik for udfordringer og trivsel hos både børn og voksne i familien og for gensidighederne herimellem.

Endelig understreger målgruppens udfordringsbillede, at beskæftigelsesområdet er en helt central aktør i en sammenhængende familieindsats. De voksne i målgruppen er kendetegnet ved at være relativt tæt på arbejdsmarkedet, idet de modtager beskæftigelsesrettede indsatser. Samtidig kan beskæftigelse for forældre, ud over at have en positiv indvirkning på de voksne selv, også have en positiv indvirkning på børnene i familien og for eksempel agere positive rollemodeller.

Potentialer ved øget sammenhæng

Der er en række menneskelige, faglige og økonomiske potentialer ved at styrke sammenhængen på tværs af voksen- og børneområdet for de familier, hvor både børn og voksne har indsatser i det kommunale hjælpesystem. Det er især tre perspektiver, der er gennemgående i praksiserfaringerne, som beskrives i det følgende. Derudover vises et budgetøkonomisk potentiale ved, at forældre opnår beskæftigelse eller uddannelse.

➤ **Større effekt via gensidighed mellem børn og forældres udvikling**

Der er et uudnyttet potentiale i at se familien og familiens medlemmer som en del af den faglige løsning og indsats på både voksen- og børneområdet. Det giver større effekt af de indsatser, der iværksættes, når der er blik for de interne afhængigheder og gensidigheder, der er i en familie – både til at forstå mistrivsel og i arbejdet med at øge trivslen.

Et eksempel på gensidigheden kunne være Anton på 10 år, der ikke har været i skole i en længere periode. På skolen er de blevet opmærksomme på, at Antons mor er sygemeldt fra sit arbejde med PTSD, og at hun primært er i hjemmet.

Spørgsmålet er, om det faglige afsæt for skolens og kommunens arbejde med Antons mistrivsel er, at morens situation, og dermed hendes egen mistrivsel og behov for udvikling, er *et vilkår* for Antons mistrivsel, eller om det er noget Antons udvikling også *afhænger af*?

”

Det kan godt være, at vi kan løse problematikker monofagligt, fx for mor, men for familien popper det bare op et andet sted. Ofte ser vi, at hvis vi skal løse den voksnes problematik, så skal vi løse børnenes, for det er ofte dem, der skygger.

Koordinator

Det samme spørgsmål kan stilles i forhold til Antons mor. Når hun har kontakt til kommunen, fx jobcenter og socialforvaltning, har de da øje for den mistrivsel, der udspiller sig i familien relateret til Antons situation, og den sammenhæng det har til mors mulighed for at kunne indgå i og profitere af et samarbejde om hendes egen situation?

➤ **Det har et forebyggende sigte at tænke børne- og voksenområdet tættere sammen**

At adressere hele familier på tværs af voksen- og børnesager har et forebyggende sigte, der indebærer at understøtte en positiv udvikling med et selvstændigt hverdagsliv og velfungerende børne-/unge- og voksenliv. Herved kan man forebygge eller mindske en negativ spiral for børn og voksne.

Den stigende mistrivsel blandt børn og unge kommer bl.a. til udtryk gennem bekymrende skolefravær eller egentlig skolevægring. Den psykiske mistrivsel påvirker ikke bare børn og unges velbefindende i hverdagen. Der er også en risiko for at mistrivslen kan føre til alvorlige psykiske lidelser, social marginalisering i ungdoms- og voksenårene og manglende uddannelse og beskæftigelse på sigt, hvis den ikke håndteres tidligt. For forældre kan mistrivsel hos deres børn

resultere i, at forældrene bliver fraværende fra job for at kunne passe deres børn hjemme. Dette understreger behovet for at tænke familie- og voksenområdet mere aktivt sammen, bl.a. om hvordan tabt arbejdsfortjeneste kan anvendes tidligere for at forebygge, at forældre får en mindre stabil tilknytning til arbejdsmarkedet.

➤ **Børn, som vokser op med forældre, der har et arbejde, har mindre risiko for at ende uden job**

Det er en beskyttende faktor for børn, at deres forældre har tilknytning til arbejdsmarkedet. Jo mere forældrene er i arbejde under barnets opvækst, desto mindre er risikoen for, at barnet har lav tilknytning til arbejdsmarkedet som voksen.⁶ Derfor giver det rigtig god mening for både børn og voksne, at der arbejdes aktivt med forældrenes arbejdsmarkedstilknytning.

Også for unge er der gevinster at hente ved arbejdsmarkedstilknytning. Undersøgelser viser, at der er en række gevinster at hente ved fritidsjob ift. trivsel, mental sundhed, mindre kriminalitet, og mindre sandsynlighed for udsathed som ung i starten af 20'erne.⁷

Budgetøkonomisk potentiale ved at forældre opnår beskæftigelse eller uddannelse

Der kan være et betydeligt budgetøkonomisk potentiale for både børn, unge og voksne i målgruppen, hvis forældrene opnår beskæftigelse eller uddannelse. Potentialet pr. barn og voksen er mere end 220.000 kr. over fire år, jf. figur 8. For den enkelte kommune betyder det, at hvis 15 forældre i målgruppen kommer i beskæftigelse eller uddannelse, svarer det til et budgetøkonomisk potentiale på ca. 1 million kr. det første år og mere end 3 millioner kr. over fire år.

Det budgetøkonomiske potentiale er opgjort over en periode på fire år, og beregningen er foretaget i den socialøkonomiske investeringsmodel, SØM, som er uddybet nærmere i boksen "Sådan har vi gjort" på næste side. Figuren viser potentialet for hvert år opdelt på forskellige velfærdsområder. Et positivt potentiale betyder, at der for stat, kommune og region, kan være færre udgifter til børn, unge og voksne i målgruppen, hvis forældrene opnår beskæftigelse eller uddannelse. Et negativt potentiale betyder, at der kan være flere udgifter til børn, unge og voksne i målgruppen, hvis forældrene opnår beskæftigelse eller uddannelse.

---

⁶ Flasket op med job, Styrelsen for arbejdsmarked og rekruttering (2023)

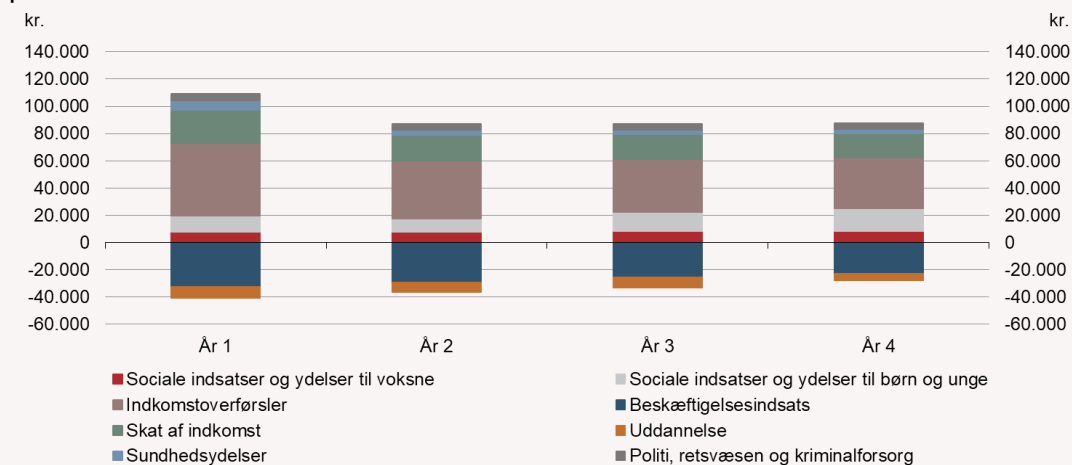
⁷ Unge og fritidsjob (STAR, 2020)

Betydningen af udsatte unges fritidsjob - set i familieperspektiv (LG Insight 2021)

Figur 8

Det budgetøkonomiske potentiale pr. år pr. voksen og barn i målgruppen, hvor den voksne kommer i beskæftigelse, opdelt på hovedområder

Anm.: Det budgetøkonomiske potentiale pr. voksen og barn pr. år opdelt på hovedområder efter opdelingen på områder i Den Socialøkonomiske Investeringsmodel, SØM, der ligger til grund for beregning med udgangspunkt i målgruppen for en sammenhængende familieindsats. Se i øvrigt anmærkning til figur 1 og 2.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Potentialet er størst for forældrene, og de største effekter ses på beskæftigelsesområdet. Forældre, der opnår beskæftigelse i forskellige grader, fx via ordinære løntimer, modtager i lavere grad indkomstoverførsler og betaler i højere grad skat end dem, der er længere fra arbejdsmarkedet. Det betyder færre udgifter til stat og kommune. De, der opnår en grad af beskæftigelse, modtager dog samtidigt beskæftigelsesrettede indsatser, hvilket er en ekstra udgift for kommunerne og staten. Beskæftigelsesrettede indsatser kan dog betragtes som en positiv investering i målgruppen, der kan komme både den voksne og kommunens økonomi til gavn på sigt. Samtidig overstiger de sparede omkostninger til overførselsindkomster langt de ekstra udgifter til beskæftigelsesrettede indsatser.

Der ses også positive effekter blandt børn og unge, hvis forældrene opnår beskæftigelse eller uddannelse. De positive effekter ses særligt på socialområdet, hvor de sparede omkostninger til sociale indsatser og ydelser til børn og unge summerer til knap 50.000 kr. over den fireårige periode, der er set på. Effekterne på socialområdet ses på anbringelser, hvor børn og unge med forældre, der opnår beskæftigelse, i mindre grad er anbragt i plejefamilie og på børne- og ungehjem. Samtidig er der en lavere andel børn og unge med forældre i beskæftigelse, der modtager hjemmebaserede indsatser. Samlet ser vi, at børn, der vokser op med forældre i arbejde, i lavere grad har behov for støtte på socialområdet.

Potentialet for både børn og forældre ved, at forældrene opnår beskæftigelse, understreger, at beskæftigelsesområdet er en central aktør i en sammenhængende familieindsats.

Sådan har vi gjort

SØM-beregningen er foretaget med udgangspunkt i børn, unge og voksne i målgruppen for en sammenhængende familieindsats, jf. metodeboks. SØM-beregningen er afgrænset til målgruppen i 2017 for at kunne se potentialerne over en længere periode. Ved at anvende SØMs succesmål for beskæftigelse eller uddannelse inddeles voksne i målgruppen på baggrund af, om de opnår beskæftigelse eller uddannelse året efter eller ej. Personer, der opnår succes, er de voksne i målgruppen, der er i beskæftigelse, uddannelse eller på barseldagpenge i uge 48 i 2018 og deres børn i målgruppen.

Centrale udfordringer for øget sammenhæng

I den faglige praksis er der en række dilemmaer, som udspiller sig i arbejdet med og omkring familien, og som på forskellig vis indvirker på målsætningerne om at skabe en sammenhængende familieindsats på tværs af fagområder.

Eksemplet nedenfor er konstrueret, men illustrerer de mange udfordringer og kontaktpunkter ind i kommunen, der kan være for familier i målgruppen for en sammenhængende familieindsats, og som også er beskrevet i afsnittet om målgruppen på de forudgående sider.

Eksempel på udfordringsbillede i en familie

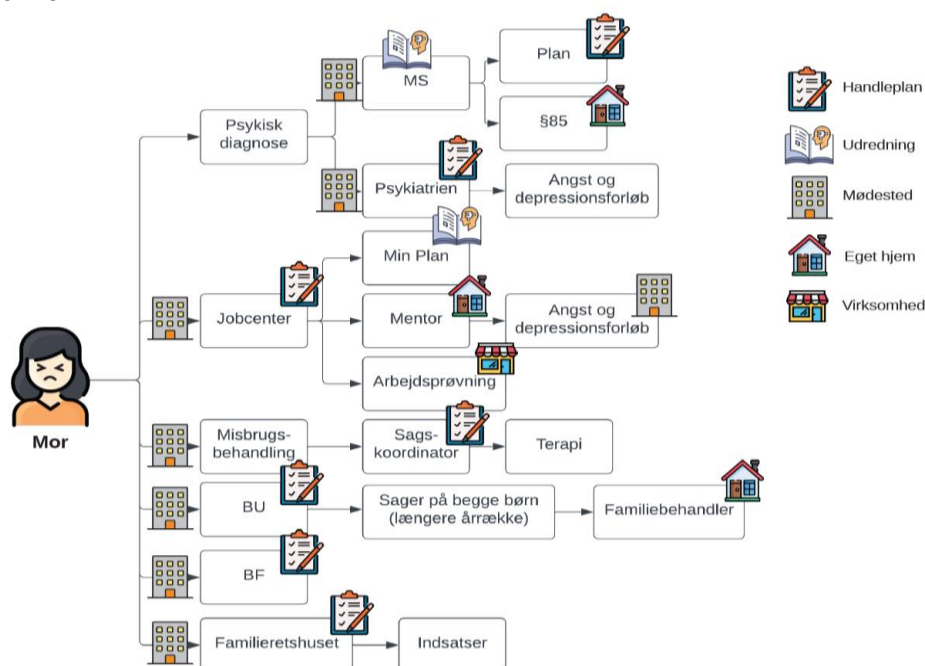
Faren er på kontanthjælp og skal derfor stå til rådighed for arbejdsmarkedet. Han er samtidig i behandling for et alkoholmisbrug. Moren har en psykisk lidelse, som påvirker hendes evne til at tage hånd om hverdagens gøremål. Hun er i et ressourceforløb, der skal afklare hendes arbejdsevne.

Familieafdelingen er involveret i familien på baggrund af skolens underretninger om deres to børn, og familien er blevet tilbudt en indsats i Familiehuset, som skal hjælpe med at skabe struktur i deres hverdag. Herudover er familiens børn alle fagligt udfordrede i skolen. PPR er derfor involveret med henblik på udredning af børnenes faglige udfordringer og medfølgende mistroivsel i skolen, som i perioder forårsager længere skolefravær.

I de sociale indsatser på voksenområdet kan det være relevant at inddrage et beskæftigelsesfokus og et fokus på sundhed/helbred. I indsatser på børneområdet vil det ofte være relevant at inddrage et fokus på dagtilbud og skolegang. Det giver et meget bredt spektrum af fagpersoner og samarbejdspartnere, som indtager en væsentlig rolle i forhold til at understøtte den enkelte families udvikling og trivsel. I praksis kompliceres bredden i familiernes udfordringsbillede af, at beskæftigelses-, social-, dagtilbuds- og skoleområdet har forskellige lovgivningsmæssige rammer, som er med til at definere kerneopgaver, faglige forståelser og handlerum.

Eksemplet nedenfor er hentet fra én af de kommuner, der har deltaget i analysen. Det illustrerer en sag med en mor, der har en lang række kontaktpunkter til kommunen, på baggrund af forskellige udfordringer hos hende selv og udfordringer knyttet til hendes børn. Eksemplet illustrerer den kompleksitet, som en familie i en udsat position møder og skal navigere i. Moren har otte forskellige mødesteder, og hun har syv handleplaner på tværs af hendes families situation.

Eksempel på en mors kontakter i en kommune

MS = Socialområdet Voksen/Myndighed Social
 BU = Socialområdet børn/Børn og Unge
 BF = Beskæftigelsesforvaltningen
 UE = Ungeenheden

Praksiserfaringer viser, at en faglig omstilling mod en mere sammenhængende familieindsats sætter en række kendte centrale udfordringer på spidsen og medvirker til at rejse spørgsmål om formål og indhold i den sammenhængende indsats, der ydes til familier i udsatte positioner.

Følgende fire forhold udfordrer særligt muligheden for at skabe sammenhæng på tværs af voksen- og børneområdet:

➤ **Der mangler fokus på investeringer i at tænke familiens indsatser i sammenhæng**

Der er ikke tilstrækkeligt fokus på at investere i en sammenhængende familieindsats. Det skyldes særligt, at der ikke er en tydelig sammenhæng mellem en investering i sammenhængende familieindsats og gevinster på voksen- og børneområdet på tværs af velfærdsområder. Der mangler viden om, hvad en investering i en sammenhængende familieindsats konkret er, og hvordan man måler dens indvirkning på børn og voksne i familier i udsatte positioner. Det medfører en lokalpolitisk og strategisk tilbageholdenhed i forhold til at investere i øget sammenhæng, fordi incitamentet er for uklart og svagt.

” Når jeg snakkede med de her børn, kunne jeg jo høre: "Åh far, han er bare så glad. Han er så glad for at komme på arbejde." "Hvordan kan I se det?" "Jamen, han smiler bare." Så hvordan det smittede af på hele familien ved, at vi egentlig understøttede det [far kom i lønnet praktik].

Sagsbehandler

➤ **Der er ikke et tydeligt ansvar i kommunen for sammenhæng og synergi i familiens samlede indsatser**

Det er op til praksis at definere, hvem der har ansvaret for at sikre sammenhæng og synergi i de indsatser, som en familie modtager.

På børneområdet arbejdes der helhedsorienteret omkring børnene og de unge, hvor fagpersoner fra både myndighed, almen- og udførerområdet samarbejder om de indsatser, der iværksættes i familien. Det er også muligt at udarbejde en helhedsorienteret plan efter § 110 i barnets lov til unge eller forældre med komplekse og sammensatte problemer. Det gælder de situationer, hvor der ellers skulle udarbejdes flere planer for indsatserne samt koordineres på tværs af flere områder.

”

Vi har brug for, at familiens samlede hensyn har et lovgivningsmæssigt ophæng og ikke kun den enkelte voksne. Det kan være svært for os at have et familieperspektiv på voksenområdet. Det er tit en stor opgave for os at finde lovhyggemiljøet, når vi har fundet en - for familien - rigtig god løsning.

Leder

På voksenområdet er der tilsvarende et stigende fokus på at arbejde helhedsorienteret om og med den voksne, fx gennem tilbud til aktivitetsparate borgere om en koordinerende sagsbehandler (LAB § 36) og tilbud om en helhedsorienteret handleplan (SEL § 141, stk. 7). Der er imidlertid ikke forpligtelse til at skabe sammenhæng på tværs af børn og voksne i en familie. I praksis kan det medføre, at ansvaret for at sikre sammenhæng på tværs af familiens samlede indsatser ender hos familien selv eller familiens pårørende.

➤ **Der er ikke en fælles faglig tilgang til betydningen af familie**

Der er forskellige tilgange til hvilken rolle familie, pårørende og netværk spiller i arbejdet med trivsel og progression hos voksne og børn på tværs af fagområder og forvaltninger. Praksiserfaringer viser, at der er behov for at styrke fokus på den faglige betydning af et sammenhængende familiesyn på både børne- og voksenområdet.

Børne- og ungeområdet arbejder ud fra bestemmelserne i barnets lov, hvor der er pligt til at inddrage børn, unge og forældre i hele sagsforløbet. Dvs. at både børn, unge og forældre har en aktiv rolle i sagens oplysning og i samarbejdet om at løse barnets eller den unges udfordringer. Ud over at inddragelse er lovbestemt på børne- og ungeområdet, arbejder mange kommuner efter ICS-metoden (Integrated Childrens System), hvor inddragelse af forældrene er et element i den børnefaglige undersøgelse som en del af at se barnet i dets kontekst. Der er således fokus på barnet eller den unge i relation til den samlede familie og familiens netværk, og der er også fokus på familiens boligsituation, beskæftigelse og økonomi. Der er dog i mindre grad målrettet fokus på de voksne i familien, og på samarbejde med andre forvaltninger om at løse forældrenes udfordringer ift. beskæftigelse, økonomi, sundhed mv.

”

Vi arbejder forskelligt metodisk, fx samtaleteknikker og vores faglige perspektiver. Men det er ikke nødvendigt, at vi kender hinandens områder fuldstændigt, heller ikke hinandens metoder. Vi skal have en overordnet fælles forståelse for at kunne samarbejde på tværs. Man behøver ikke at være ens for at kunne nedbryde søjler. Tror nogle gange det går galt, når man tror det.

Leder

På voksenområdet er det et centralt element i voksenudredningsmetoden (VUM) at spørge til familiesituationen og borgerens funktionsevne i forhold til at udvise hjælp og omsorg for

andre. Hvis der vurderes at være behov for det, kan der bevilliges støtte til varetagelsen af forælderrollen. I afdækningen er der også fokus på den voksnes private netværk. Forskellen til børneområdet er, at den voksne borger, som myndig, ikke kan pålægges, at familie og pårørende inddrages. Det giver et andet fagligt afsæt for inddragelse, som kun sker, hvis borgeren ønsker det, og det giver også en anden vægtning af familie og pårørende i en voksensag.

➤ **Økonomien for familiens indsatser er fordelt på flere fagområder**

De sektoropdelte lovområder er ofte forankret i forskellige forvaltninger med hver deres budget og styringskæde. Det kan være vanskeligt at finde fælles fodslag om økonomi og hjemmel på tværs af fagområder, når der skal iværksættes løsninger, som kobler og skaber sammenhæng i indsatser på voksen- og børneområdet på tværs af velfærdsområder. Derudover kan områdernes respektive lovgivningsmæssige rammer og fagligheder give forskellige forventninger og tilgange til mulighedsrummet for finansiering af løsninger.

”

Vi er nødt til at styre vores sammenhængende familieindsats efter et fælles ledelses- og værdigrundlag. Det er ikke nok med principper for økonomi.

Leder

Kritiske succesfaktorer

Med udgangspunkt i praksiserfaringer, og eksisterende viden om potentialer og udfordringer for en fagligt sammenhængende familieindsats, viser der sig *tre kritiske succesfaktorer*, som har afgørende betydning for en mere sammenhængende familieindsats på voksen- og børneområdet på tværs af velfærdsområder:

1. Fælles målbillede og opfølgning
2. Koordinering *om* og *med* familien
3. Tillidsfuldt samarbejde.

En fagligt sammenhængende familieindsats er afhængig af, at kommunen sikrer de rette organisatoriske, styrings- og ledelsesmæssige rammer, som den sammenhængende praksis kan virke i. Af boksen nedenfor ses et overblik over de seks kritiske succesfaktorer for omstilling til helhedsorienteret indsats.

Seks kritiske succesfaktorer for omstilling til helhedsorienteret indsats

1. Et tydeligt *hvorfor* helhedsorientering

For at kunne bedrive helhedsorienteret indsats skal der i direktionen, hos ledere og medarbejdere på tværs af velfærdsområder tages aktivt stilling til, hvorfor der skal arbejdes helhedsorienteret, og herefter hvordan helhedsorientering skal forstås.

2. Strategisk forankret fælles mål

På tværs af organisationen skal der arbejdes med ét fælles tydeligt defineret mål for helhedsorienteret indsats, som er forankret i topledelsen og/eller på det politiske niveau.

3. Tydelig organiserende ramme

Der skal være klare og entydige organiserende rammer for det tværfaglige samarbejde, som sikrer, at borgeren og familien hurtigt kan modtage et sammenhængende forløb, på trods af at udfordringer spænder over flere fag- og lovområder.

4. Smidig og klar styringsramme

Rammer skal understøtte en agil beslutningskompetence, så der hurtigt kan træffes afgørelse og igangsættes helhedsorienterede løsninger for den enkelte borger og familie. Samtidig skal rammerne sikre en klar struktur for involvering af ledelse, når der er behov for afklaring af indhold eller økonomi i løsningen til borgeren og familien.

5. Prioritering af faglige relationer

Det tværfaglige samarbejde i helhedsorienterede indsatser er drevet af stærke faglige relationer, hvor alle møder hinanden med åbenhed, respekt, nysgerrighed og hjælpsomhed samt har tillid til hinanden på tværs af faggrupper og forvaltninger. Det gælder både på medarbejder- og lederniveau.

6. Stærkt fagligt grundlag

Helhedsorienterede løsninger kræver nytænkning og samspil på tværs af fagligheder, så de rette individuelle løsninger for borgerne og familierne kan findes. Det kræver et solidt fagligt grundlag bestående af en kombination af stærk specialfaglighed inden for respektive sektorlovgivninger kombineret med et stærkt tværgående fokus, så muligheder på tværs af sektorlovgivninger aktiveres.

Kilde: Social- og Boligstyrelsen (2023)

De seks kritiske succesfaktorer understreger vigtigheden af, at der arbejdes målrettet med at skabe en stærk ramme, som tilvejebringer et tydeligt og målrettet afsæt både organisatorisk, styrings- og ledelsesmæssigt for omstillingen mod en helhedsorienteret praksis – og i denne sammenhæng en mere fagligt sammenhængende familieindsats.

De tre kritiske succesfaktorer for en sammenhængende familieindsats retter fokus på afgørende forhold i en omstilling mod en fagligt sammenhængende familieindsats. Fagområder på voksen- og børneområdet på tværs af velfærdsområder skal arbejde med afsæt i et fælles familiesyn og koordinere og samarbejde med henblik på at skabe de bedst mulige betingelser for at lykkes med både børn og voksne i familier i udsatte positioner.

Som kommune er det helt afgørende, at der prioriteres tid og ressourcer på alle niveauer i organisationen som grundlag og ramme for en bred faglig forankring og et stærkt vedblivende organisatorisk, ledelsesmæssigt, kompetencemæssigt afsæt. Derudover er der behov for et fælles mindset på voksen- og børneområdet på tværs af velfærdsområder i den sammenhængende familieindsats.

” *Det er et nyt borgersyn, der ligger til grund. Det er en ny måde at se sin egen faglighed på. Det er en ny måde at opfatte sin egen kerneopgave på. Det er en ny måde at se sin organisering på og rolleforståelse. Alt er nyt, og der er mange lag i det her.*

Chef

Med de tre kritiske succesfaktorer for en fagligt sammenhængende familieindsats lægges der op til en faglig og organisatorisk overbygning, der skal skabe sammenhæng i indsatsen til familier i udsatte positioner. Overbygningen skal ikke erstatte, men gerne supplere relevante fagspecifikke handlespor, fx inddragelse af børn og unge i alle dele af et sagsforløb.

I det følgende uddybes de tre kritiske succesfaktorer for en sammenhængende familieindsats med en beskrivelse af, henholdsvis *hvad* de kritiske succesfaktorer indeholder; *hvorfor* de er afgørende for en sammenhængende indsats; og eksempler på *hvordan* der kan arbejdes med dem i praksis.

1. Fælles målbillede og opfølgning

Hvad

Familiens motivation, progression og trivsel afhænger af, at familiens medlemmer og de involverede fagpersoner kan se en mening med de forskellige indsatser, som familien modtager. Synergien mellem familiemedlemmernes progression og udvikling skal bringes aktivt i spil i samarbejdet. Således at både familie og fagpersoner oplever, at konkrete indsatser og handlinger i samarbejdet mellem familie og kommune trækker i samme retning og iværksættes med blik for de interne afhængigheder og gensidigheder, der er i en familie.

Et fælles målbillede kræver, at familien og de involverede fagpersoner har et fælles billede af:

- Udfordringer og løsningsmuligheder for den samlede familie og familiens medlemmer
- Hvilke mål der skal prioriteres i familien, og hvornår der arbejdes med dem
- Hvordan mål indvirker på familiens medlemmer og deres samlede motivation, progression og trivsel
- Hvordan der følges op på progression for familien med blik for gensidighederne mellem forældre og børns progression.

I opfølgningen skal der kontinuerligt være fokus på, om der er forhold i familiens situation, der ændrer sig og giver anledning til justeringer af mål, ligesom der skal være et agilt og smidigt samarbejde med familien og mellem fagpersoner, som sikrer at justeringer af mål foretages i sammenhæng på tværs af voksen- og børneområdet.

Hvorfor

Familier med komplekse problemer oplever ofte, at der i samarbejdet med forskellige fagområder i kommunen tages afsæt i børnenes eller de voksnes situation frem for i familien som helhed. Familierne oplever også, at hverken de selv eller de enkelte fagpersoner har overblik over de forskellige indsatser familien modtager, og hvordan de skal bidrage til at forbedre familiens samlede situation. Dette skyldes, at de enkelte fagpersoner ikke altid kender den samlede families historik og de enkelte familiemedlemmers udfordringer, behov og indsatser. Der er ofte ikke defineret og placeret et ansvar for, at sikre sammenhæng og synergi i de indsatser en familie modtager. Der er heller ikke et fælles fagligt grundlag at arbejde ud fra på voksen- og børneområdet på tværs af velfærdsområder. Når den organisatoriske, styringsmæssige og faglige ramme ikke er klart defineret i kommunen, ender det med at være den enkelte familie selv, der skal skabe sammenhængen på tværs af de indsatser, de modtager.

Fraværet af en fælles faglig retning og tværgående økonomi betyder, at den gensidighed og synergi, der er mellem familiemedlemmers progressionsforløb ofte ikke aktiveres i samarbejdet mellem familien og kommunen. Det betyder også, at der ikke nødvendigvis er blik for de indsatser og mål, der arbejdes med i familien på tværs af fagområder, hvordan de hænger sammen for familien, og hvordan der bliver fulgt op på dem. Det svækker de fagprofessionelles mulighed for at observere og reagere sammenhængende på gensidigheden og synergien eller på ændringer i familiens situation. Derfor bliver opfølgningen med familien håndteret enkeltvis i forhold til de enkelte familiemedlemmer, frem for samlet på tværs af familien.

Hvordan

Strategiske fælles mål

Praksiserfaringer viser, at det er afgørende, at kommunen har strategisk forankrede fælles mål, som sætter retning for samarbejdet med voksne og børn i familier på tværs af fagområder⁸ for at etablere et fælles målbillede med familier og mellem de involverende fagpersoner. Det kan fx være fælles strategiske mål om, at voksne og børn skal deltage mest muligt i almenfællesskaberne; at forældre skal i uddannelse og beskæftigelse, i det omfang det er muligt; samt at børnenes skolegang, hvis der er bekymrende skolefravær, skal understøttes, da skolegang er en særlig beskyttelsesfaktor for børnene.

De strategisk forankrede mål skal være retningsgivende i arbejdet med den enkelte familie på tværs af kommunens sektor- og fagområder, så både ledere, medarbejdere og familien får en oplevelse af, at familiens målbillede overordnet set er synkroniseret, og at alle fagpersoner arbejder med at støtte familiens medlemmer på vej mod de fælles mål.

Et fælles udgangspunkt i familiens perspektiver

Det er en stærk drivkraft at tage et fælles fagligt udgangspunkt i familiens behov og ønsker. Tværfaglige møder med familien giver mulighed for, at fagpersoner på tværs af voksen- og børneområdet samlet lytter til en families formulering af, hvilke udfordringer de oplever, hvad der fylder for dem, og hvilke behov og ønsker de har. Det letter også den faglige dialog om mål og

---

⁸ Det er også en af de seks kritiske succesfaktorer, jf. "Seks kritiske succesfaktorer for implementering af helhedsorienteret indsats for udsatte voksne", Social- og Boligstyrelsen (2022).

midler med familien, såvel som på tværs af fagpersoner og fagområder, at det fælles udgangspunkt er familiens behov og ønsker.

Praksiserfaringerne viser, at familierne ofte har et akut præget behov, som fx økonomi, bolig og beskæftigelse, der stresser familien og dermed hæmmer muligheden for at samarbejde med familien om andre mål. Her er fælles strategiske mål afgørende for at fastsætte retningen for bredden i de mål, der arbejdes med i en sammenhængende familieindsats. Det kan eksempelvis komme til udtryk ved, at forældrenes økonomiske situation ikke alene er et anliggende i et fagligt voksenperspektiv, men også i et børneperspektiv, fordi forældrenes økonomiske situation også påvirker børnenes trivsel og oplevelse af stabilitet.

”

Vi har mødekadence hver 6. uge, men det er kun en tommelfingerregel. Hver 6. uge er der afsat tid til koordinerende møder, hvor der skal følges op. Virkede det, plan a og plan b? Man kan teste flere løsninger af. Vi holder møder i det omfang, der er behov pga. af sagens kompleksitet. Der er ikke et standardsvar.

Leder

Mellemløsninger og hurtig tilpasning

Praksiserfaringerne viser, at prøvehandling eller *mellemløsninger* samt hyppig og fleksibel opfølgning er en væsentlig løftestang for et kontinuerligt, fælles målbillede.

Samarbejdet om mere kortsigtede handlinger og mål kan løse op for den faglige bekymring, man som fagperson kan opleve ved at lade en kollegas løsning blive afprøvet sammen med familien, selv om ens egen faglighed pegede på en anden løsning. Det kunne fx være, at der rettes fokus på den ene forælders jobsituation for at øge den samlede trivsel i hjemmet. En prøvehandling giver et mere smidigt manøvrerum, hvor der hurtigt kan sættes en ny retning, hvis den iværksatte løsning viser sig ikke at have den ønskede virkning, eller hvis et stigende bekymringsniveau betyder, at der skal iværksættes andre handlinger.

Fælles overblik over familiens målbillede

Skriftlige værktøjer kan skabe overblik over de mål, der arbejdes med i familien og tydeliggøre den fælles retning i samarbejdet for familie og fagpersoner. Flere kommuner arbejder med at lave én samlet plan for familien på tværs af forvaltningsområder. I én kommune arbejder de med en ide om en "køleskabsplan" på én side, som familierne kan få med hjem til at skærpe deres overblik over de mål, der arbejdes med.

”

Det er så her, jeg helt automatisk tænker. Når jeg skal ud og besøge hende [mor på barsel] i næste uge, så kan jeg da ikke snakke beskæftigelse med hende. Lige nu er vi på et højt bekymringsniveau i forhold til barnet, der mistrives under barsel. Men så er det måske netop nu, at vi skal snakke med den unge mor om, hvad hun drømmer om. Når hun er færdig på barsel, så står hun uden arbejde eller uddannelse. Måske er det netop en del af løsningen nu, at hun skal have lidt fokus på sig selv også og lade det have en positiv effekt, også i forhold til barnet.

Saasbehandler for børn 0-3 år

Planen skal også give struktur for løbende prioritering og justering af indsatser i samarbejdet. Sektorplanerne på de enkelte lovgivningsområder bibeholdes, så den fælles plan fungerer som en "overligger". Med den fælles plan er der et kontinuerligt fokus på at rykke de voksne tættere på arbejdsmarkedet, på børnenes udvikling og trivsel og på at afhjælpe de voksnes og børnenes sundhedsrelaterede problemstillinger. Den fælles plan udarbejdes ofte af den eller de koordinerende myndighedspersoner, som også foretager justeringer af planen undervejs.

2. Koordinering *med og om familien*

Hvad

For at familiens medlemmer kan profitere af den hjælp og de indsatser, som de tilbydes, er det en forudsætning, at familien mødes af et sammenhængende familiesyn, hvor synergien mellem familiemedlemmernes progression og udvikling er et grundelement i koordineringen. Familien

Eksempel på beskæftigelse som fælles mål

I alle de kommuner, der indgår i denne afdækning, er beskæftigelse et centralt mål for samarbejdet med familierne og på tværs af fagområder på voksen- og børneområdet. Beskæftigelsesmålet rummer et fokus på at øge de voksnes trivsel og mestring. Her bliver øget livsmestring og beskæftigelse set som noget, der understøtter hinanden og er hinandens forudsætninger.

Beskæftigelsesmålet rummer også et rehabiliterende fokus i forhold til den samlede familie, hvor ledere og medarbejdere oplever, at beskæftigelsesfokus er en løftestang for samarbejdet med både børn og forældre. Forældrenes arbejdsmarkedsstatus spiller ofte en afgørende rolle for deres børns trivsel og udvikling. Når forældre er i beskæftigelse eller i en beskæftigelsesindsats, skaber det struktur for familiens hverdag, giver bedre økonomi, og det giver for mange forældre et øget selvværd og livsglæde, som har en afsmittende effekt på børnene.

skal møde en enkel og samlende indgang til samarbejdet med kommunen på voksen- og børneområdet på tværs af velfærdsområder, som indebærer, at indhold og timing i familiemedlemmernes sagsforløb og indsatser løbende koordineres og afstemmes.

Koordineringen skal foregå:

- med familien og med udgangspunkt i familiens samlede behov og med et blik for, at familiens behov kan ændre sig undervejs i samarbejdet.
- mellem de relevante fagpersoner på tværs af voksen- og børneområdet, der indgår i samarbejdet internt såvel som eksternt i kommunen.

Hvorfor

Familier med flere samtidige indsatser oplever, at deres indsatser koordineres via forskellige kontaktpunkter i kommunen, og at indsatserne ikke er sammentænkte i forhold til mål, indhold og timing. Familierne oplever, at de enkelte fagpersoner ikke har viden om den øvrige families trivsel, og om hvad der ellers er i gang af konkrete indsatser og samarbejder med familien. I praksis kan en familie have behov for, at der fx tages hensyn til, at en forælder ikke kan deltage i familiebehandling på en ugedag, hvor de også skal deltage i en arbejdspraktik eller et sundhedstilbud, som fx træning.

Når der ikke er et klart ansvar for at skabe sammenhæng i indsatser, den samlede familie modtager, så ender ansvaret for at flytte rundt på aftaler ofte hos familien selv.

Det er vigtigt, at både forældre og børn har mulighed for at bidrage med deres behov og ønsker, og at deres perspektiv tages med i beslutninger om, hvordan deres indsatser koordineres mest hensigtsmæssigt, så familierne oplever synergi, ejerskab og mening i deres indsatser og i deres hverdag som helhed.

Hvordan

Afsæt i fælles rammesættende grundlag mellem familie og kommune

Praksiserfaringer viser, at det er afgørende at etablere et solidt grundlag for koordinering med og om familien. Formålet er, at familien, sammen med kommunen, fra starten får rammesat, hvad der skal samarbejdes om og koordineres med udgangspunkt i. Det kan eksempelvis gøres ved, at familiemedlemmer inviteres til en indledende dialog, hvor de fortæller, hvad der fylder i familien. Ofte er det forældre, der deltager på første møde.

Den indledende dialog har fokus på, hvad der fylder for forældre, børn og søskende i familien gennem spørgsmål som:

- Hvad er aktuelt for familien lige nu? Er der fx akutte udfordringer, som fylder omkring bolig, økonomi, job?
- Hvad fylder hos børnene? Hvad fylder hos forældrene?
- Hvad skal prioriteres til en start i samarbejdet?
- Hvem er familien i kontakt med i kommunen på tværs af fagområder?
- Hvordan kan involverede familiemedlemmer inddrages i det videre samarbejde, så det sikres, at involverede parterers perspektiver høres og inddrages?

”

Så har PPR fx lige ringet til mig og informeret om et eller andet. De spørger, om jeg ikke lige kan give skolen besked. Og rådgiver besked. Om jeg ikke lige kan give behandleren besked. Og hvornår tager de lige telefonen? Så har socialrådgiver også en besked, der skal med retur. Så sidder man der og ringer hele dagen, og lige pludselig laver man slet ikke andet.

Forældre, visiteret til et ressourceforløb

”

Udgangspunktet er familiens ord i forhold til, hvad der fylder, hvad der brænder mest, hvad de er motiveret for, og hvad der skal samarbejdes om og med hvilke mål. Borgeren sætter retningen, men det skal jo stadig være inden for vores faglige forståelser som fagpersonale. At få tabt arbejdsfortjeneste er fx ikke et mål i sig selv, men det kan være en løsning for familien i en periode. At få barnet i skole er målet.

Koordinator

- Hvordan sikres en hensigtsmæssig inddragelse af familiens medlemmer, som bl.a. imødeser eventuelle loyalitetsdilemmaer, som fx kan opstå for børn og unge, der skal fortælle om deres forældre foran forældrene, og for forældre i forhold til at fortælle om den anden forældre?

Det fælles rammesættende møde skal bygge på en fælles enighed om formålet og indholdet i samarbejdet, og at familien inddrages aktivt i den fremadrettede koordinering, både i forhold til dagsordener og beslutninger. Derudover er transparens i samarbejdet en afgørende nøgle til at opbygge et godt samarbejde med familien om fx bolig, økonomi, børn, skole, job mv.

Koordinerende møder mellem familien og en prioriteret mødekreds på tværs af fagområder

Efter den indledende dialog med familien indkaldes til tværfaglige, koordinerende møder. Familien er med til at udvælge både dagsordenspunkter og deltagerkreds til møderne. Deltagerkredsen af fagpersoner udvælges på baggrund af dagsordenen for det enkelte møde. Praksiserfaringerne viser, at det er afgørende, at der er opbakning på tværs af fagområder til, at de inviterede fagpersoner møder op til de koordinerende møder. Som en kommune formulerer det, så *kommer man, når der kaldes på én*.⁹

På de koordinerende møder behandles dagsordenspunkterne med afsæt i de forskellige, relevante faglige perspektiver og sektorlovgivninger, og der træffes beslutninger på tværs af fagligheder. Praksiserfaringerne viser, at der på møderne opstår en synergi mellem fagligheder og familie, som gør det muligt for fagpersoner på tværs af fagområder at få øje på ressourcer, som familien har på andre arenaer, og som kan bringes aktivt i spil i løsninger sammen med familien.

”

Når vi indkalder til møde, så er der transparens og enighed om, hvad vi mødes om, og hvem der kommer med, og hvad vi tager fat i. Det kan ske, at det, der fylder for familien, skifter frem til mødet. Så må der sadles om, så det, der fylder, er det, der tages fat på.

Koordinator

”

Vi er gået fra monofaglig dialog med mor til tværfaglig dialog, da det går op for sagsbehandler, at mor sidder i en for dyr bolig. I boligkontoret har sagsbehandler ikke haft socialfaglige briller på, og der er ikke talt sammen med børneområdet. Nu står vi måske over for en tvangsfjernelse af barnet. Vi skal sørge for at lytte til, hvad familien står overfor. Hvor er det skoen trykker henne for mor? Ligegyldigt hvilken indgang i kommunen, som man går ind ad.

Koordinator

⁹ En pointe, der også fremhæves under den kritiske succesfaktor ”tydelige organiserende ramme for arbejdet omkring borgeren” i ”Seks kritiske succesfaktorer for implementering af helhedsorienteret indsats for udsatte voksne”, Social- og Boligstyrelsen (2022).

Samtykke og videndeling

Det er en forudsætning for en sammenhængende familieindsats, at familien giver samtykke til, at de relevante fagpersoner kan dele relevant viden med hinanden på tværs af fagområder. Til det formål har kommunerne en samtykkeerklæring, som voksne og unge over 15 år underskriver. En kommune fortæller derudover om en supplerende netværksliste, hvori det fremgår, hvem i familiens netværk der kan være relevante for samarbejdet, og som kommunen må kontakte. Et samtykke kan til enhver tid trækkes tilbage, og det er et afgørende element i det tillidsfulde samarbejde, at der kan være behov for at "genforhandle" samtykket undervejs i samarbejdet.

Den løbende videndeling mellem fagpersoner og evt. netværk omkring familien beror på en tydelig transparens om, hvilke informationer der udveksles. Meget viden udveksles fx på koordinerende møder, hvor familien er til stede. Når der udveksles viden, hvor familien ikke er til stede, informeres familien om dette i den efterfølgende dialog, så de er fuldt orienterede.

”

Det vi diskuterede i begyndelsen, det var, at vi havde en forestilling om, at man som sagsbehandler sad og kiggede ind i hinandens systemer. [...] Men det er jo slet ikke sådan, at vi arbejder. Man er jo bærer af sit eget system. Bærer af de data der ligger på beskæftigelsesområdet.

Direktør på socialområdet

Eksempler på forskellige organisatoriske måder at koordinere *med og om* familien

I praksis genfindes forskellige organisatoriske løsninger med koordinatorrolle, som skal understøtte sammenhæng i familiens indsatser på tværs af voksen- og børneområdet. Fællesnævneren for de forskellige løsninger med en koordinatorrolle er, at der skal etableres en smidig struktur for, hvordan der koordineres på tværs af familiens forskellige indsatser. Derudover er der *én fagperson, der koordinerer* samarbejdet med familien, og der er en klar aftale med familien om, hvordan familien har adgang til koordinatoren, og hvad samarbejdet indebærer.

➤ *Et fagteam med myndighedsansvar*

Familien mødes af et team, der sammensættes ud fra familiens ønsker og behov til et sammenhængende forløb. Fagteamet sidder sammen med familien til tværfaglige møder, hvor teamet tilsammen har ansvaret for og kompetence til at koordinere udredning, træffe afgørelse, tilrettelægge afgørelse, tilrettelægge indsats og sikre løbende opfølgning herpå. Det sammenhængende familiefølgende koordineres typisk af én myndighedsperson, som vælges ud fra, hvem der har den tætteste relation til familien, eller hvor sagens faglige tyngde primært ligger, men det kan også fx være en skoleleder i en familie, hvor samarbejdet med skolen er et centralt omdrejningspunkt.

➤ *Én myndighedsperson*

Familien mødes af én myndighedsmedarbejder, som arbejder på tværs af relevante lovgivningsområder i borgernes sag, såsom beskæftigelses-, social- og familieområdet. Den tværfaglige myndighedsmedarbejder har ansvar for at koordinere udredning, tilrettelægge indsatser og sikre løbende opfølgning på tværs af lovgivningsområder. For en række indsatser gælder det, at bevillingskompetencen ligger på det enkelte sektorområde og ikke hos den enkelte medarbejder i den nye enhed. Her er det ud fra et fagligt og økonomisk styringsperspektiv væsentligt at sikre et tæt samarbejde med de enkelte fagforvaltninger.

➤ *Én koordinator der samler myndigheds- og fagpersoner*

Familien mødes af én koordinator, som ikke har en myndighedsopgave i forhold til familien, men som bliver familiens sparringspartner i samarbejdet med de fagpersoner, der er involveret i samarbejdet med familien på tværs af voksen- og børneområdet. Koordinatoren har ansvar for, sammen med familien, at kortlægge familiens ønsker og drømme, og hvilke fagpersoner og evt. netværk der skal inddrages i det videre samarbejde. Herefter indkalder koordinatoren til et netværksmøde og deltager på mødet dels som familiens "neutrale" samarbejdspartner i kommunen, og dels som mødeleder der sikrer, at alle deltagere byder ind med deres faglige perspektiver.

3. Prioritering af tillidsfuldt samarbejde

Hvad

For at familier i udsatte positioner kan profitere af en sammenhængende familieindsats skal de have tillid til kommunens fagpersoner og deres faglige intentioner. Tillid er også afgørende for de involverede fagpersoner på tværs af fagområder, der skal have en professionel tillid til hinandens faglige perspektiver, så fokus flyttes fra enkeltstående problematikker til et sammenhængende familiesyn i samarbejdet med familien.

Et tillidsfuldt samarbejde betyder, at familien oplever:

- at blive inviteret ind i et forpligtende samarbejde på voksen- og børneområdet på tværs af velfærdsområder

- at blive mødt af et familiesyn på tværs af fagområder, uagtet indgang, hvor der bliver lyttet til familiens perspektiv på deres samlede udfordringsbillede, erfaringer, håb og drømme
- en fleksibel ramme i forhold til inddragelse og dialog med hele familien.

Hvorfor

Familier i udsatte positioner, der har mange kontakter i kommunen, oplever at blive mødt meget forskelligt i samarbejdet på tværs af de forskellige fagområder. Det kan være i forhold til forståelse af både udfordringer og løsningsrum, såvel som inddragelse i egen sag. Det er en stor udfordring for familierne, som ender med at bruge betydelige ressourcer på at aflæse og forstå de forskellige fagområders tilgang til dem som familie, og for familiens mulighed for at udtrykke behov og ønsker i samarbejdet med kommunen.

Når familien mødes af forskellige tilgange, krav og forventninger, så efterlader det familierne med dilemmaer og krydspres, som er svære at håndtere. Fx kan det være en bekymring for forældre, om noget de deler om dem selv eller deres familier kan betyde, at de vil blive set som dårlige forældre. Og det kan være svært for forældre at gennemskue, hvad det konkret vil kunne betyde for deres sag. Hertil kommer, at nogle familier kan have forudgående erfaringer, der betyder, at de holder kortene tæt til kroppen, hvilket kan gøre det svært for fagpersonerne at finde ud af, hvor udfordringerne er.

Familiens motivation for at samarbejde styrkes, når de oplever at blive mødt ensartet og med udgangspunkt i, at deres perspektiver tillægges betydning. Hvor fagpersoner i kommunen ikke enten er på "børnenes eller de voksnes side", men på den samlede families side. Når en familie oplever et mere ensartet og genkendeligt samarbejde med kommunen, uagtet om indgangen er på voksen- eller børneområdet, så øges familiens tillid til fagpersonerne, og det udvider mulighedsrummet for, hvilke mål der kan koordineres og samarbejdes om i familien.

Hvordan

Fælles mindset med udgangspunkt i et sammenhængende familiesyn

Et tillidsfuldt samarbejde mellem familie og fagpersoner, såvel som mellem fagpersoner, stiller krav til en prioritering af et fælles fagligt mindset, hvor professionel nysgerrighed og åbenhed er bærende værdier. Det faglige fundament er en ressource- og løsningsfokuseret tilgang på voksen- og børneområdet på tværs af velfærdsområder. Med et sammenhængende familiesyn er der blik for, hvor meget familierne mestrer, og hvordan de gode ressourcer i familien kan aktiveres, uanset hvilket familiemedlem der er kommunens indgang til samarbejdet i familien.

”

Når tilliden er der, så begynder samarbejdet også, og så begynder familierne også, borgere eller unge, at spille bedre med ind i løsningerne. Men vi kan ikke gøre noget, hvis vi ikke inddrager. Vi bliver nødt til at lytte på, hvad borgerne siger. At lytte er rigtig svært. Vi er uddannet til at tale.

Koordinator

Praksiserfaringer viser, at det er afgørende, at fagpersonerne kan tage deres egen faglighed og "træde et skridt tilbage", fordi der måske er en anden opgave, det er vigtigere, der bliver løst først. Det kræver en stor grad af tværfaglig accept og tillid at gå med andres faglige perspektiver. Her er fælles principper en afgørende løftestang for at understøtte det fælles mindset. Flere kommuner har formuleret principper for, hvad de forstår ved en sammenhængende familieindsats, som er retningsanvisende for, hvordan de ønsker, at ledere og medarbejdere skal arbejde sammen og sammen med familierne. Boksen nedenfor viser et eksempel på principper.

”

Det tager lang tid at få tillid, og det går begge veje. Men jeg [mor] oplever, jeg har haft meget at sige i forløbet, og der er blevet lyttet til mig, og at de også har været på min side, ikke kun børnenes.

En mor i et sammenhængende familieforbud

Eksempel på principper for en sammenhængende familie indsats

- Mød familien i øjenhøjde
- Familien sætter retning i egen sag
- Tværfaglig drøftelse med familien
- Tværfaglige beslutninger med familien

Mellemrumssamarbejde og relationer

Praksiserfaringer viser, at det er afgørende, at det fra starten prioriteres at få skabt en tillidsfuld relation til familien, da tilliden er afgørende for det videre samarbejde med familien. Det stiller imidlertid store krav til en fælles faglig forståelse af betydningen af mellemrumssamarbejde og relationer, såvel som en fælles prioritering af de fagprofessionelles tid til at indgå i mellemrumssamarbejde og relationer – både med familierne og kollegaer på voksen- og børneområdet på tværs af velfærdsområder.

”

Det er relationsarbejdet og relationen, der bærer samarbejdet. Man mødes, når der er behov. Vi holder fx mange møder [hjemme] hos familierne. Så tilgangen til samarbejdet med familierne er meget anderledes. "Er det så kommunen, jeg skal snakke med?" kan en forælder spørge. Men jeg er kommunen, må jeg så sige. Så vi kommer meget tæt på familierne.

Koordinator

Grundlaget for en tillidsfuld relation er, at familien oplever, at kommunen gerne "vil familien" og interesserer sig for den samlede families trivsel, uanset hvilken fagprofessionel familien møder. Det vil ofte kunne ske i mellemrummene mellem de formelle møder og dagsordner, såsom at hjælpe familien med ofte mere lavpraktiske ting. Det kan fx komme til udtryk ved, at en fagperson sammen med familien går forbi borgerservice på vejen fra mødet, hvis der er behov for dialog med en fagperson herfra, eller at fagpersonen hjælper familien med at ansøge om en konkret ydelse. Denne form for praktisk hjælp kan bidrage til en mere grundlæggende oplevelse hos familien af, at kommunen gerne vil hjælpe dem, og at de derfor også kan have tillid til evt. anden hjælp, som familien tilbydes. Det er med til at skabe grundlaget for et tillidsfuldt samarbejde.

Tilpasset inddragelse

Inddragelsen af perspektiver fra både børn, unge og voksne skal tilpasses den enkelte, så alle inddrages på måder, der er relevante for dem. Der skal tages højde for den enkeltes alder, udviklingsniveau og eventuelle udfordringer, så de får de bedste forudsætninger for at give udtryk for deres perspektiver. Praksiserfaringerne viser, at unge ned til 12 år med fordel kan inviteres ind i samarbejdet mellem forældre og kommune med henblik på at formidle den unges

perspektiver. Det kan eksempelvis være ved, at den unge deltager i 10 minutter på et koordinerende møde og får mulighed for kort at præsentere sig selv. Inddragelsen kan bidrage positivt til den unges egen motivation for samarbejdet, ligesom det bidrager til helhedsforståelsen blandt de involverede fagpersoner.

Det fysiske møde giver også mulighed for at inddrage både verbal og nonverbal kommunikation i den sammenhængende forståelse for familiens situation. I nogle tilfælde kan det være relevant, at et familiemedlem inddrages på anden vis end et fælles møde mellem forældre og kommune. Det kan være ved, at fagpersonerne mødes med barnet eller den unge i en mere uformel ramme – eksempelvis i skolen eller i hjemmet. Det bemærkes, at inddragelsen af børn og unge i forhold til et koordinerende møde ikke erstatter anden parallelinddragelse af børn og unge. Hensigten er at skabe en helhedsforståelse blandt de involverede fagpersoner, der skal sikre en sammenhængende indsats til familien på voksen- og børneområdet på tværs af velfærdsområder.

Eksempler på centrale faglige begreber på tværs af voksen- og børneområdet

Inddragelse på børne- og ungeområdet

Barnets lov har fokus på at sikre gode betingelser for, at børn og unge kan give udtryk for deres perspektiver, at der lyttes til perspektiverne, og de tages i betragtning i de beslutninger og løsninger, der aftales. Dette er også centralt for en sammenhængende familieindsats, hvor der netop arbejdes med afsæt i den samlede families perspektiver.^{10,11}

Borgeren ved roret – Recovery-orienteret rehabilitering på voksenområdet

Borgeren ved roret er en tilgang, som har et målrettet fokus på borgernes potentiale for at leve et så selvstændigt liv som muligt. Borgerens perspektiv er styrende for tilgangen, og det er borgerens potentiale og ressourcer, som er udgangspunktet for indsatsen. Der er også et styrket fokus på borgerens ansvar og muligheder for selv at deltage aktivt i indsatsen. Deltagelse i almenfællesskaber, herunder beskæftigelse, er afgørende i indsatsen som både middel og mål.¹²

Social- og Boligstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf.: 72 42 37 00

www.sbst.dk